

TÜRKİYE, BOĞAZLAR REJİMİNE İLİŞKİN MONTRÖ SÖZLEŞMESİ'NİN KORUYUCUSU VE KARADENİZ'DE GÜVENLİK VE İSTİKRARIN BELKEMİĞİDİR

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

1936 Montreux Sözleşmesi'nin Giriş bölümü şu cümleyle başlar: Genel terimle Boğazlar altında toplanan Çanakkale Boğazı, Marmara Denizi ve İstanbul Boğazı'nda transit ve seyrüseferin, Türk güvenliği ve Karadeniz'deki kıyı devletlerinin güvenliği çerçevesinde korunması amacıyla düzenlenmesini arzu ederek, * Buna göre, 1936 Montreux Sözleşmesi, Türk Boğazları için, ticari gemiler için geçiş özgürlüğünü, Türkiye'nin Karadeniz'e askeri ve deniz erişimini kontrol etme ve düzenleme konusunda geniş kapsamlı hak ve sorumluluklarıyla birleştiren özel bir rejim kurmuştur. Tanımlanmış koşullar altında Boğazlardan geçişi kısıtlama veya kapatma yetkisi de dahil olmak üzere hem barışta hem de savaşta bu kuralları denetleyen ve uygulayan ülke Türkiye'dir, Montrö Sözleşmesi bu hükümler uyarınca Türkiyenin Boğazlardaki koruma ve gözetleme rolünü yasal olarak temellendirmiş ve devredilemez hale getirmiştir.[1]

Bu bağlamda, antlaşmaya dayalı bu çerçeveye göre Türkiye'nin Boğazlar rejiminin uygulanmasını tek bir devletle veya daha geniş bir devletler koalisyonuyla paylaşma ihtiyacının veya yasal yükümlülüğü olmadığını vurgulanması gerekir. Özetle, Karadeniz bölgesinin kalıcı olarak yeniden şekillenmesine yol açabilecek her türlü yeni girişim, siyasi ve askeri açıdan uygun kısayollar veya gayri resmi yeniden yorumlamalarla değil, Türkiye'nin antlaşmaya dayalı sorumluluklarının ve bölgeyi esasen bağlayan kurumsal yapının açıkça tanınmasıyla başlamalıdır.

Son zamanlarda çeşitli basın haberlerinde, Adana merkezli 6. Kolordu bünyesinde NATO Çokuluslu Kolordu Karargahı'nın (MNC-TÜR) kurulduğu ve Türk subaylarının çekirdek kadrosuna atandığı belirtilmiştir. Bu haberle bağlantılı olarak, "Ukrayna Gönüllüler Koalisyonu" kapsamında, İstanbul'un Beykoz ilçesi Anadolu Kavağı'nda, Boğaz'ın Karadenize açılan bölümünde bir Deniz Unsur Komutanlığı oluşturulmasına ilişkin hususlar da vurgulanmıştır. Söz konusu Deniz Unsur Komutanlığı'nın niteliği ve gelecekte NATO ile ilgili faaliyetleri, 1936 Montreux Sözleşmesi ile olası bağlantıları nedeniyle tartışma konusu olmuştur.

Bu husustaki tartışmalara Milli Savunma Bakanlığı Sözcüsü haftalık basın brifinginde değinmiş ve konunun çeşitli yönlerine dair bir açıklamalarda bulunmuştur.[2] Sözcü, bu bağlamda, genel hatları itibarıyla, NATO'nun Savunma ve Caydırma Konsepti'ne uygun

olarak, tehditleri caydırmak, savunmaya geçişi kolaylaştırmak ve NATO topraklarına yönelik saldırılara karşı savunmayı güçlendirmek amacıyla 2020 yılından bu yana planlama ve komuta-kontrol sistemlerinde değişiklikler yapıldığını, stratejik ve bölgesel planlar hazırlandığını, bu planları uygulamak için karargahlar kurulmasının öngörüldüğünü ifade etmiştir. Bu çerçevede, 2023 yılında Çokuluslu Kolordu Karargahı-Türkiye (MNC-TÜR) ve 2024 yılında Karadeniz Birleşik Görev Gücü'nün (CTF) kurulması için faaliyetlere başlandığını kaydetmiştir. Bu bağlamda verilen bilgilere göre, Karadeniz'de kurulacak olan CTF-Karadeniz karargahının komuta ve ev sahipliği 2028 yılına kadar Türkiye tarafından üstlenilecektir. 2028'den sonra söz konusu karargahın ev sahipliğini ve komutasını üstlenecek ülke, Karadenize kıyıdaş müttefiklerin (Romanya ve Bulgaristan) önerilerine ve karargah kurma faaliyetlerinin devamına bağlı olarak belirlenecektir. Karargah kurulum faaliyetlerine devam edilmekte olduğu, bu aşamada sadece çekirdek personel atamaları yapıldığı ifade edilmiştir.

Sözcü ayrıca, ayrı bir başlık altında, Ukrayna Gönüllüler Koalisyonu Deniz Unsur Komutanlığı'na (MCC) değinerek, NATO'ya bağlı olmayan çokuluslu bir girişim olan "Ukrayna Gönüllü Koalisyonu"nun, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın anlaşmayla sona ermesi durumunda güvenlik düzenlemeleri planladığını ve 33 ülkenin şimdiden katılma isteğini dile getirdiğini belirtmiştir. Türkiyenin, bölgesel sahiplik ilkesini koruyarak ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile kurulan dengeyi muhafaza ederek, güvenlik ve istikrarı sağlamak amacıyla bu gücün Deniz Unsur Komutanlığı'na (MCC) liderlik yapacağını, bu bağlamda, 15-16 Nisan 2025 tarihlerinde Ankara'da yapılan toplantıda, Türkiye'nin denizcilik boyutundaki planlama faaliyetlerine liderlik etmeye devam etmesi ve bu planların temelini Montrö Boğazı Sözleşmesi ile belirlenen yasal çerçeve olacağı konusunda mutabakata varıldığını belirtmiştir. Ayrıca, 25 Ağustos 2025 tarihinde tamamı Türk personelden oluşan bir çekirdek kadroyla Deniz Unsur Komutanlığı Karargahı'nın kurulduğunu ve 14 ülkenin Deniz Unsur Komutanlığı'na destek verdiğini, ancak deniz platformlarına katkılarının yalnızca kıyıdaş ülkeler olan Türkiye, Romanya ve Bulgaristan'ın tarafından sağlanacağını açıklamıştır.

Yukarıda ana hatları ile özetlenen bu açıklamalar, hem NATO hem de Ukrayna Gönüllüler Koalisyonu bağlamında Karadeniz'e ilişkin olarak anlaşılabilirliği kadarıyla iç içe geçmiş ayrıntılı çalışmalar yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu çalışmalarda bölgesel aidiyete verilen önem şüphesiz önemlidir. Bu bölgesel aidiyet çerçevesinde Türkiye'nin merkezi rol oynaması da kaçınılmazdır. Özellikle NATO çerçevesinde başladığı anlaşılan çalışmalarda, Türkiye'nin Montrö Sözleşmesi kapsamındaki hak ve yükümlülükleri, NATO içinde bile olsa herhangi bir ülke veya ülke grubuna devredilemez veya paylaşılamaz. Özellikle, İstanbul Boğazının Karadenize açılan ağzında kurulması planlanan yeni bir askeri yapının komutasının, Karadenize kıyıdaş bir devlet olsa bile, bir NATO ülkesine devredilmesi, sadece 2028'e kadar değil, 2028'den sonra da düşünülemez. Bu konuda son derece dikkatli olunması gerekmektedir. Böyle bir komuta 2028'den sonra Türkiye dışında bir ülkeye devredilse bile, Boğaz'dan geçişle ilgili Montrö Sözleşmesi kapsamındaki herhangi bir sorumluluk bu yeni yapıyla paylaşılamaz. Bu konu yalnızca askeri gereklilikler ve güvenlik perspektifinden ele alınamaz. Bu konuda siyasi ve diplomatik düzeylerde, uluslararası hukuk uzmanlarının katılımıyla görüşmeler yapılmalıdır.

Türkiye'nin hem NATO ile ilgili Karadeniz planlamasına hem de Ukrayna Gönüllü Koalisyonu'na yaklaşımı, Montrö Sözleşmesi'ne sıkı sıkıya bağlı kalmalıdır. Boğazlar rejiminin koruyucusu ve uygulayıcı otoritesi olarak Türkiye, operasyonel kolaylık veya ittifak tercihlerine bakılmaksızın, antlaşmaya dayalı sorumluluklarını başka bir devlete veya yapılanmaya devredemez, paylaşamaz veya sulandıramaz. Bu nedenle, bu tür herhangi bir girişim, Türkiye'nin ulusal ve uluslararası hukuki yükümlülükleriyle tutarlı bir şekilde yürütülmelidir. İstanbul Boğazı yakınlarında yeni bir askeri komutanlığın kurulması, bu nedenle sadece güvenlik açısından değil, aynı zamanda Türkiye'nin hukuki yükümlülükleri, ulusal çıkarları ve Karadeniz düzeninin hassas dengesi de dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu konudaki görüşmeler, Türkiye'nin haklarını ve Montrö Sözleşmesi çerçevesinde korunan istikrarı tehlikeye atabilecek eylemlerden kaçınmak için, uluslararası hukuk uzmanlarının da katılımıyla siyasi ve diplomatik düzeylerde dikkatlice yürütülmelidir.[3]

*Resim: AVİM

[1] Teoman Ertuğrul Tulun. France, Türkiye, And The Black Sea Order: Legal Realities Versus Strategic Shortcutting. Commentary No : 2026 / 5. 04.02. 2026. <https://avim.org.tr/en/Yorum/France-Turkiye-And-The-Black-Sea-Order-Legal-Realities-Versus-Strategic-Shortcutting>

[2] Milli Savunma Bakanlığı. Millî Savunma Bakanlığında Haftalık Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi. 2 Nisan 2026. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/9a7a1f4c4cf7451c9a4e7759bfa1ee13>

[3] Sedat Ergin, Yunanistan NATO'nun askeri kanadına nasıl döndü? Her şey NATO delegasyonundaki şifreli telefonun çalmasıyla değişti, Hürriyet . 21 Mayıs 2021. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/sedat-ergin/yunanistan-natonun-askeri-kanadina-nasil-dondu-her-sey-nato-delegasyonundaki-sifreli-telefonun-calmasiyla-degisti-42067252>

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "TÜRKİYE, BOĞAZLAR REJİMİNE İLİŞKİN MONTRÖ SÖZLEŞMESİ'NİN KORUYUCUSU VE KARADENİZ'DE GÜVENLİK VE İSTİKRARIN BELKEMİĞİDİR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 44. Nisan 07. Erişim Nisan 08, 2026.

<https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/TURKIYE-BOGAZLAR-REJIMINE-ILISKIN-MONTRO-SOZLESMESI-NIN-KORUYUCUSU-VE-KARADENIZ-DE-GUVENLIK-VE-ISTIKRARIN-BELKEMIGIDIR>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır